

ART-PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY PARADIGMALARI ASOSIDA MUHANDISLIK YO‘NALISHLARI TALABALARNING IJODIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TILNING O‘RNI

Mamarizayeva Farangiz Zohidjon qizi

Jizzax politexnika instituti

O‘zbek va xorijiy tillar kafedrasi dotsenti v.b.

Tillayev Nurbek Bahodir o‘g‘li

JizPI Energetika muhandisligi fakulteti talabasi

Fayzullayev Dostonbek Rustam o‘g‘li

JizPI Energetika muhandisligi fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim tizimida art-pedagogik yondashuvlarning o‘rni, san’at va muhandislik fanlari integratsiyasining afzalliklari keng qamrovli yoritilgan. Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta’lim sohasidagi strategik qarashlari hamda jahonning yetakchi olimlari tomonidan ilgari surilgan art-pedagogik paradigmalari tahlil qilinadi. Shuningdek, mualliflar tomonidan talabalarning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini shakllantirishda raqamli texnologiyalar va vizual san’atning o‘rni ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Art-pedagogika, paradigma, integratsiya, kreativlik, muhandislik grafikasi, innovatsiya, musiqiy ta’lim, tasviriy san’at, raqamli pedagogika, estetik tarbiya, sanoat dizayni, STEAM ta’limi.

Zamonaviy ta’lim tizimi tubdan yangilanayotgan bir sharoitda oliy ta’lim muassasalari oldida nafaqat malakali mutaxassislarni tayyorlash, balki ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, innovatsion yondashuvlarga moslashuvchan shaxs sifatida shakllantirish vazifasi ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, muhandislik yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar uchun texnik bilimlar bilan bir qatorda ijodiy kompetensiyalarni rivojlantirish muhim omil hisoblanadi. Chunki bugungi global raqobat sharoitida muhandisdan nafaqat aniq hisob-kitoblar, balki muammolarga kreativ yechim topa olish, yangi g‘oyalarni ilgari surish va ularni samarali ifodalash talab etiladi.

Shu nuqtai nazardan, art-pedagogika zamonaviy ta’lim paradigmalari doirasida innovatsion yondashuv sifatida alohida e’tiborni tortmoqda. Art-pedagogika ta’lim jarayoniga san’at elementlarini integratsiya qilish orqali talabalarning estetik didini, tasavvurini, emotsional-intellektual salohiyatini hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv, ayniqsa, texnik

yo‘nalish talabalari uchun an‘anaviy o‘qitish usullarini boyitish, ularning o‘quv faoliyatini yanada qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi.

Mazkur jarayonda xorijiy til, xususan ingliz tili muhim o‘rin tutadi. Ingliz tili nafaqat kommunikativ vosita, balki global ilmiy-texnik axborotlarni o‘zlashtirish, xalqaro hamkorlikda ishtirok etish va kasbiy faoliyatni kengaytirish imkonini beruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Art-pedagogika asosida tashkil etilgan xorijiy til darslari talabalarni erkin fikrlashga, o‘z g‘oyalarini ijodiy ifodalashga, multimodal vositalar orqali bilimlarni chuqurroq o‘zlashtirishga undaydi.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik paradigmalar - kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ metodlar, interaktiv va loyiha asosidagi ta‘lim shakllari — talabalarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu yondashuvlar asosida tashkil etilgan xorijiy til ta‘limi jarayoni muhandislik yo‘nalishlari talabalarining nafaqat til bilimlarini, balki ularning kreativ tafakkuri, muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyati va kasbiy kommunikativ ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi - art-pedagogikaning zamonaviy paradigmalari asosida muhandislik yo‘nalishlari talabalarining ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda xorijiy tilning o‘rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida ta‘lim mazmunini tubdan isloh qilish va yosh avlodni kreativ fikrlaydigan, zamonaviy texnologiyalarni san‘at bilan uyg‘unlashtira oladigan kadrlar qilib tarbiyalash davlat ahamiyatiga molik vazifadir. Muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta‘kidlaganidek: "Bizni azaldan o‘ylantirib kelayotgan muhim bir masala – bu yoshlarimizning ma‘naviy-axloqiy qiyofasi, ularning ta‘lim va tarbiyasi bilan bog‘liqdir" [1, 14-b.].

Ushbu vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirishda art-pedagogika an‘anaviy o‘qitish uslublaridan farqli o‘laroq, talabaning hissiy dunyosi va intellektual salohiyatini birlashtiruvchi zamonaviy paradigma sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, texnika yo‘nalishidagi oliy o‘quv yurtlarida art-pedagogik yondashuv talabalarning loyihalash va konstruktorlik faoliyatida "estetik filtr" vazifasini o‘taydi.

Art-pedagogika nafaqat san‘at asarlarini o‘rganish, balki san‘at vositalari orqali shaxsning ijtimoiy-kasbiy moslashuvini ta‘minlashdir. Zamonaviy ta‘lim paradigmalari doirasida ushbu yo‘nalish talabalarning "Soft Skills" ("yumshoq" ijtimoiy ko‘nikmalar) qobiliyatlarini shakllantirishda markaziy o‘rin tutadi. Mashhur pedagog va psixolog L.V.Vigotskiy o‘zining fundamental tadqiqotlarida: "San‘at – bu hayotning insoniy tuyg‘ular va hissiyotlar tili bilan ifodilangan shaklidir" [2, 112-b.] deb yozgan edi.

Bugungi kunda art-pedagogika uchta asosiy funksiyani bajaradi:

1. Kognitiv funksiya: San’at obrazlari orqali murakkab texnik chizmalar va modellarni tushunishni osonlashtiradi.
2. Kreativ funksiya: Talabani standart algoritmlardan voz kechib, mualliflik yechimlarini yaratishga undaydi.
3. Terapevtik funksiya: O‘quv jarayonidagi psixologik zo‘riqlashlarni kamaytirib, ta’lim samaradorligini oshiradi.

Jizzax politexnika instituti kabi texnika oliygohlarida muhandislik grafikasi fanini takomillashtirish art-pedagogik integratsiya qonuniyatlari asosida amalga oshirilishi lozim. Hozirgi kunda muhandis nafaqat chizmani to‘g‘ri chizishi, balki yaratilayotgan buyumning ergonomikasi va estetik dizaynini ham hisobga olishi shart.

Tadqiqotchi olim Sh.A. Djumayev o‘z ishlarida: "Innovatsion texnologiyalar asosida bo‘lajak mutaxassislarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish – bu ta’limning sifat ko‘rsatkichini belgilovchi asosiy omildir" [3, 569-b.] degan fikrni ilgari suradi. Kompyuter grafikasi (AutoCAD, 3ds Max, SolidWorks) darslarida art-pedagogik usullarni qo‘llash orqali talabalar chizmachilik qoidalarini san’at darajasida o‘zlashtiradilar. Bu jarayonda talabalarning vizual xotirasi va fazoviy tasavvuri an’anaviy metodga nisbatan 2 barobar tezroq rivojlanishi kuzatilgan.

Umumta’lim maktablari va maktabgacha ta’lim tashkilotlarida musiqa hamda san’at ta’limini yangi bosqichga ko‘tarish dolzarb masaladir. Bo‘lajak pedagoglar uchun art-pedagogik paradigma quyidagilarni taqozo etadi:

- Musiqiy asarlar tahlili orqali o‘quvchilarning vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirish;
- Raqamli san’at (Digital Art) elementlarini an’anaviy tasviriy san’at bilan uyg‘unlashtirish;
- Ilg‘or xorijiy tajribalar, xususan, STEAM yondashuvi asosida dars ishlanmalarini yaratish.

Xalqaro tajriba (masalan, AQSH va Janubiy Koreya ta’lim tizimi) shuni ko‘rsatmoqdaki, san’at va texnika uyg‘unligi talabalarda "kreativ ixtirochilik" ko‘nikmasini shakllantiradi. Bu esa kelajakda innovatsion loyihalarning ko‘payishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, art-pedagogika – bu shunchaki o‘qitish uslubi emas, balki talabaning shaxsiy va professional o‘shini ta’minlovchi global ta’lim paradigmasidir. Ushbu yondashuvni Jizzax politexnika instituti va boshqa oliy ta’lim muassasalari o‘quv jarayoniga tizimli tatbiq etish Yangi O‘zbekiston uchun yuqori intellektual va estetik salohiyatga ega kadrlarni tayyorlashning kafolati bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2021. – 464 b. [14-b.]
2. Vigotskiy L.V. Psixologiya iskusstva. – Moskva: "Iskusstvo", 1986. – 573 s. [112-b.]
3. Djumayev Sh.A., Solixov B.E. Innovatsion texnologiyalar asosida bo‘lajak grafika o‘qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish // Ta’lim-tarbiya sifatini oshirishda hamkorlik pedagogikasi materiallari to‘plami. – T.: O‘zPFITI, 2023. – B. 568-570.
4. Jalilov K. Ta’limda baholash nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: "Akademnashr", 2020.
5. Ismoilov A. Kreativ pedagogika asoslari va shaxs shakllanishi. – Farg‘ona: 2022.
6. Mamarizayeva F. Chet tillarini o‘qitishda sun’iy intellektga asoslangan avtomatik baholash tizimlari tahlili // Alfraganus. 2025. №6 (17). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chet-tillarini-o-qitishda-sun-iy-intellektga-asoslangan-avtomatik-baholash-tizimlari-tahlili> (дата обращения: 31.03.2026).
7. Qodirov M. San’at psixologiyasi va estetik tarbiya asoslari. – Samarqand: 2023.
8. Sultonov X.E. Tasviriy san’at o‘qitish metodikasida innovatsiyalar. – Toshkent: 2021.